

Δελτέο

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ
ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 26

ΜΑΡΤΙΟΣ 2001

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Η πλήξη της εκπαίδευσης και η ευφορία της παιδείας

Η ΠΛΗΞΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΥΦΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Θέλει αρετήν και τόλμην
η ελευθερία

A. Κάλβος

Η εκπαίδευση είναι ένας ζωντανός και αεικίνητος οργανισμός, που δικαιούται και οφείλει – και συνιστά τόλμη για όποιον το επιχειρεί – να πειραματίζεται δοκιμάζοντας νέα συστήματα, νέες μεθόδους, νέα μέτρα, που πηγάζουν από την ανάγκη βελτίωσης των πραγμάτων και παρακολούθησης των εξελίξεων τόσο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και πραγματικότητας όσο και της ίδιας της ζωής. Διότι η εκπαίδευση είναι ένα κοινωνικό γεγονός που πρέπει να συνδέεται με τη ζωή, αλλιώς είναι ένα θεωρητικό (κατα)σκεύασμα χωρίς αντίκρισμα. Αρκεί βεβαίως να μην προβαίνει κανείς σε όλα αυτά με προχειρότητα, με εξαγγελίες χωρίς σκέψη και σχεδιασμό.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι όλοι οι εταίροι της εκπαιδευτικής κοινότητας, όλοι οι άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενοι στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας μας, μηδέ των μαθητών εξαιρουμένων, είχαμε διαπιστώσει ότι το εκπαιδευτικό σύστημα, έτσι όπως είχε διαμορφωθεί στο Λύκειο τις τελευταίες δύο δεκαετίες, είχε οδηγήσει τα πράγματα σε οριακό σημείο, σε πραγματικό τέλμα.

Και βεβαίως όλοι γνωρίζαμε τη βασική αιτία αυτής της κακοδαιμονίας: μιας κακοδαιμονίας που είχε αποστέωσει τη συγκεκριμένη βαθμίδα από την αυτονομία και την αυτοτέλεια της, που την είχε αφυδάτωσει από τον βασικό της στόχο της παροχής μιας υψηλής παιδείας, ανταποκρινόμενης στις ηλικίες των μαθητών της, μετατρέποντάς την έτσι σε μια βαθμίδα ανύπαρκτη και ανενεργό, τυπικά και ουσιαστικά προθάλαμο των πανεπιστημίων. Από την Α' Λυκείου ήδη ο μαθητής ξεχνούσε την έννοια του σχολείου ως φορέα παροχής γενικής παιδείας και καλλιέργειας και στρεβλά ξειδικευόμενος προετοιμαζόταν – τεχνικά περισσότερο – για την εισαγωγή του στα ανώτατα ή ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

'Όσο για το σύστημα εισαγωγής είχε γίνει σαφές πλέον ότι αποτελούσε ένα σαθρό, επιφανειακό και ξεπερασμένο κατασκεύασμα, που αποδυνάμωνε εντελώς το ρόλο του Λυκείου, που οδηγούσε τους μαθητές σωρηδόν στα φροντιστήρια, που συντηρούσε τη στείρα απομνημόνευση σε βάρος της κριτικής σκέψης.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, κι ενώ το πρόβλημα ήταν γνωστό, είχε αναπτυχθεί μια αδράνεια που υποδήλωνε ότι όλοι, ο καθένας από την

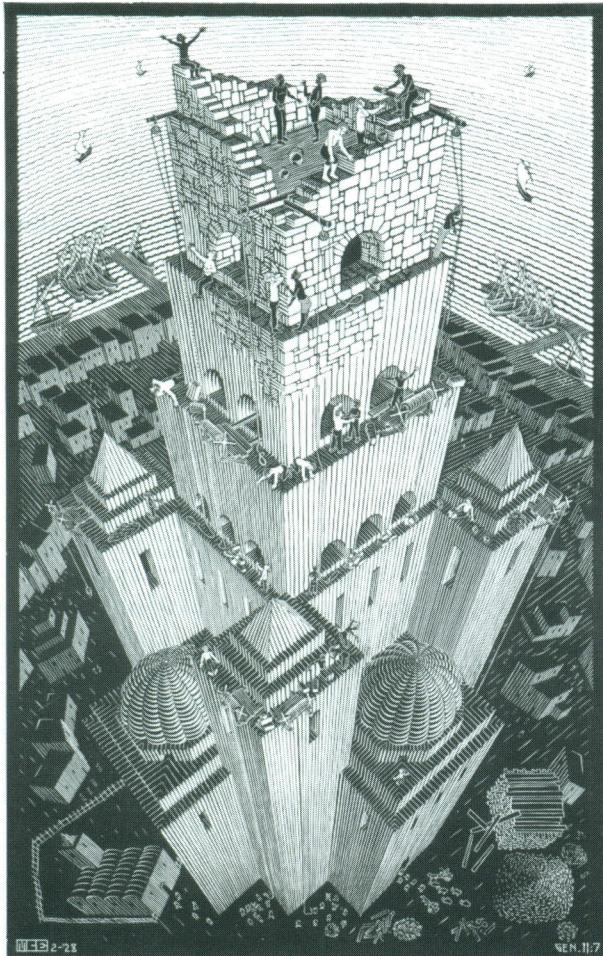
ΔΕΛΤΙΟ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ

έκδοση
της Σχολής Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου
Ν. Λύτρα 14 - 154 52 Π. Ψυχικό
Τηλ. 6776010 - 6666117

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο:
Α. Ι. Παναγιωτόπουλος

Υπεύθυνοι ύλης:
Σ. Κουτσούνης, Γ. Νικολάου

Επιμέλεια: Ι. Δαμιανάκος

M.C. Escher, *Tower of Babel*

πλευρά του, ήταν βολεμένοι. Οι εκάστοτε ηγεσίες του Υπουργείου Παιδείας δεν επιθυμούσαν εμπλοκή και ρήξη με την κατεστημένη κατάσταση. Οι εκπαιδευτικοί δεν έπαιρναν πρωτοβουλίες και αποποιούνταν τις ευθύνες τους. Και οι μαθητές, αδυνατώντας να αντιληφθούν το έλλειμμα παιδείας που τους έπληττε, επαναπάυόνταν σε μια εύκολη και λιγότερο απαιτητική διαδικασία, με αποτέλεσμα να πηγαίνουν στο φροντιστήριο, ενώ στο σχολείο απλώς παρίσταντο.

Η ανάγκη επομένως ριζικών αλλαγών, σχεδιασμένων και μακρόπνοων, που θα οδηγούσαν στο ξεπέρασμα της κρίσης και στη δημιουργία μιας νέας προοπτικής, ήταν επιτακτική. Θα έλεγα ότι χρειαζόταν αμέσως, πολλώ δε μάλλον σε μια εποχή, όπως η δική μας, που οι εξελίξεις συντελούνται με ρυθμό γεωμετρικής προόδου, ουσιαστική και σε βάθος παρέμβαση με μεταρρυθμιστική οπτική.

Εύλογα λοιπόν θα περίμενε κανείς ότι, στην περίπτωση που κάποιος Υπουργός θα τολμούσε να βάλει

το μαχαίρι στο κόκκαλο και να προχωρήσει σε τομές. Θα ξεκινούσε αυτονότα από τη βάση, επιχειρώντας να θεραπεύσει τα σημεία εκείνα στα οποία το σύστημα νοσούσε βαρέως: να επανιδρύσει δηλαδή το Λύκειο, να το απαγκιστρώσει από τον σφιχτό εναγκαλισμό του με την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, να βρει τρόπους και να θεσπίσει μέτρα ώστε η βαθμίδα να επανακτήσει (ή να αποκτήσει αν δεν την είχε ποτέ) την αυτοτέλεια της και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις εκείνες που θα μετέτρεπαν το Λύκειο σε μια δεξαμενή γενικής παιδείας.

Είναι γεγονός ότι πριν από τρία χρόνια το Υπουργείο Παιδείας δια του Υπουργού Γ. Αρσένη επέδειξε, νομίζω, πρωτόγνωρη, αν και δογματική, τόλμη. Γι' αυτό και, ξεκινώντας από λάθος αφετηρία και με μεγάλη σπουδή και προχειρότητα, δεν κατάφερε να διορθώσει ουσιαστικά την κατάσταση, προκάλεσε μάλιστα νέας φύσεως προβλήματα.

Οι παρεμβάσεις Ευθυμίου δύο χρόνια αργότερα υπαγορεύθηκαν από την ανάγκη αφενός να επέλθει ηρεμία στον ταραγμένο και εκρηκτικό χώρο της εκπαίδευσης και να διασκεδαστούν οι εντυπώσεις αδιαλλαξίας και ανένδοτης αντίληψης που είχαν δημιουργηθεί σε ολόκληρη την κοινωνία –η αναγκαιότητα του διαλόγου ήταν και παραμένει επιβεβλημένη, οι φωνές που ζητούσαν και ζητούν ακόμη διάλογο πολλαπλασιάζονται– και αφετέρου να τηρηθούν οι πολιτικές ισορροπίες. Επομένως, δεν πρόκειται για παρεμβάσεις επί της ουσίας των προβλημάτων – κάτι που θα σήμαινε ανατροπή της φιλοσοφίας Αρσένη. Άρα, δεν έχουν αλλάξει ριζικά τα πράγματα, ενώ έχουν προκύψει και ορισμένα ερωτηματικά.

Ος εκ τούτου το ερώτημα παραμένει: Το Λύκειο με τη μεταρρύθμιση Αρσένη και τις παρεμβάσεις Ευθυμίου έγινε καλύτερο; Τα κακώς κείμενα διορθώθηκαν; Αισθάνονται τα παιδιά μας ευτυχέστερα, βγαίνουν στον ακαδημαϊκό τους βίο περισσότερο μορφωμένα;

Τρία χρόνια λοιπόν μετά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης Αρσένη και ένα μετά τις παρεμβάσεις Ευθυμίου' σε απόσταση πλέον από το συναισθηματισμό και την ένταση που προκάλεσαν οι όποιες αντιδράσεις έχοντας ζήσει βήμα προς βήμα τόσο την απόπειρα υλοποίησης όσο και τις παρενέργειες που ανέκυψαν, οφείλουμε, θεωρώ, να προβούμε σε νηφάλια, γόνιμη και εποικοδομητική κριτική αποτίμηση μιας κατάστασης, που χωρίς υπερβολή μπορεί να προδιαγράψει και να καθορίσει το μέλλον της ελληνικής εκπαίδευσης, κατ' επέκταση και της κοινωνίας.

Έχω την πεποίθηση ότι η μεταρρύθμιση, παρότι ξεκίνησε με καλές προθέσεις –το αποτέλεσμα όμως

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

είναι εκείνο που μετράει – απέτυχε, με συνέπεια να χαθεί η ευκαιρία για μια βαθιά τομή στο άρρωστο σώμα της εκπαίδευσης. Οι βαθύτεροι λόγοι αυτής της αποτυχίας είναι κατά τη γνώμη μας οι εξής:

A. Ασχολήθηκε κατεξοχήν με στοιχεία τεχνικής της εκπαίδευσης, με στοιχεία παράπλευρα και εξωτερικά (εξετάσεις, πρόσβαση στα AEI και TEI κ.λπ.), τα οποία μάλιστα ανήγαγε σε σκοπούς, και όχι με την ουσία της παιδείας: πώς, δηλαδή, θα ανοίξει ουσιαστικούς και ρεαλιστικούς δρόμους, ώστε οι μαθητές να βγουν από το τέλμα στο οποίο είχαν περιπέσει· πώς θα κινητοποιήσει το μέρος εκείνο της συνείδησης και ευαισθησίας των μαθητών το οποίο έχει καταστεί ανενεργό, εξαιτίας της προσαρμογής της διδακτικής και μαθησιακής διαδικασίας στον ισοπεδωτικό μηχανισμό της εισόδου στα AEI· πώς θα διασκέδασει την άποψή τους ότι ο σκοπός είναι το πανεπιστήμιο – σκοπός είναι η ουσιαστική γνώση και η παιδεία, η σωστή απόκτηση των οποίων θα οδηγήσει κι εκεί· πώς θα απελευθερώσει τις “δυνάμει” υπάρχουσες στους μαθητές μορφωτικές δυναμικές, ώστε να τις καταστήσει “ενεργεία”, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη· πώς θα τους ωθήσει να αντλούν ηδονή από τη γνώση· πώς θα τους στρέψει στην έρευνα, τη βιβλιοφιλία και τη φιλαναγνωσία· πώς θα συμβάλει στη διαμόρφωση χειραφετημένων πολιτών και ελεύθερων συνειδήσεων· πώς θα κάνει το μάθημα από στατικό και μονόδρομο δυναμικό και αμφίδρομο, από ατελείωτο και απωθητικό μονόλογο ευχάριστο και ελκυστικό διάλογο· πώς, εν τέλει, θα καταφέρει να μετατρέψει την πλήξη της εκπαίδευσης σε ευφορία της παιδείας.

B. Μετέτρεψε το σχολείο σ' ένα αχανές εξεταστικό κέντρο, καθιερώνοντας ένα σύστημα ανθρωπομέτρησης χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις ευρύτερες ανάγκες του εφήβου. Απαιτώντας όμως πολλά χωρίς ουσιαστικά να προσφέρει αντίστοιχα και καθώς οι προϋποθέσεις και οι συνθήκες εκπαίδευσης δεν ήταν ίδιες για όλους, στοίχισε κατά το πρώτο έτος της εφαρμογής της την απώλεια της χρονιάς για το 1/3 των τότε μαθητών της Β' Λυκείου, αλλά και για έναν μεγάλο αριθμό μαθητών τον επόμενο χρόνο. Έδωσε έτσι σαφές το στίγμα της: εξετασιοκεντρική και όχι γνωσιοκεντρική.

Σκοπός ωστόσο δεν είναι οι εξετάσεις, αλλά ο ‘δρων’ άνθρωπος και το δημιουργικό σχολείο, η προσφορά παιδείας και καλλιέργειας. Όμως, με τις ενδολυκειακές πανελλαδικές εξετάσεις, που επινοήθηκαν για την εισαγωγή στα AEI και TEI, βάλλεται το κύρος του Λυκείου και υπονομεύεται τόσο η διδασκαλία όσο και η μαθητεία στη συγκεκριμένη βαθμίδα. Που

σημαίνει ότι αίρεται η διαλεκτική σχέση της διδασκαλίας, που στηρίζεται στον παιδαγωγικό έρωτα, στην επι-κοινωνία δασκάλου και μαθητή. Η διδασκαλία προσαρμόζεται στις άνωθεν αποφάσεις και εντολές: σκεφτέτε τον δάσκαλο που δεν μπορεί να επιλέξει ο ίδιος τα κείμενα π.χ. Νεοελληνικής λογοτεχνίας που θα διδάξει, ανάλογα με τις δυνατότητες και το κλίμα που επικρατεί σ' ένα τμήμα· που ‘μπουκώνει’ τους μαθητές του με περιορισμένης οπτικής γνώσεις, δεσμεύοντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Από την άλλη οι μαθητές, αδυνατώντας να κατανοήσουν το έλλειμμα παιδείας, δημιουργούν μια καθαρά χρησιμοθηρική αντίληψη για τα πράγματα, αποταμιεύοντας με τρόπο μνημονικό μόνον ό,τι θα χρειαστεί να εξαργυρώσουν αργότερα στην τράπεζα των εξετάσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Άρα, εξορίστηκε η παιδεία, το ύψιστο μορφωτικό αγαθό, που, ενώ δε διδάσκεται («ρήτον ούδαμως έστιν», Πλάτων), αναδύεται απ' αυτή τη σχέση.

Γ. Έστρεψε με ακόμη μεγαλύτερους ρυθμούς τους μαθητές στα φροντιστήρια, παρά τις περί του αντιθέτου κραυγαλέες εξαγγελίες, αφού βεβαίως οι δηλώσεις περί δήθεν κατάργησης των εξετάσεων προς τα AEI δεν είναι παρά ένας μύθος, που εν πολλοίς υποτιμά τη νοημοσύνη μας. ‘Όχι μόνο δεν καταργήθηκαν οι εξετάσεις, αλλά αντίθετα πολλαπλασιάστηκαν δραματικά. Ο μόνος κίνδυνος που θα μπορούσε να απειλήσει τα φροντιστήρια θα ήταν η ποιοτική αναβάθμιση του σχολείου. Κάτι που δεν έγινε, ενώ και το ίδιο το Λύκειο τώρα πλέον μετατράπηκε σ' ένα απέραντο φροντιστήριο, σε μια προπαρασκευαστική βαθμίδα για τα AEI, που δεν ενδιαφέρεται για τη γνώση και τη βαθύτερη καλλιέργεια της προσωπικότητας του εφήβου, αλλά παρέχει τυποποιημένη και ανεπεξέργαστη εκπαίδευση με περιορισμένους στόχους.

Δ. Δεν ξεκίνησε από τη βάση: Δημοτικό, Γυμνάσιο. Η βιωμένη νοοτροπία 9-10 χρόνων δεν ανατρέπεται σε δυο χρονιές.

Ε. Δεν επιχειρήθηκε με ουσιαστικό τρόπο ο διάλογος με τους εκπαιδευτικούς, η ενημέρωση, η επιμόρφωση και η αναβάθμισή τους, ώστε να είναι σε θέση να ενστερνιστούν και να γίνουν φορείς της όποιας μεταρρύθμισης.

ΣΤ. Δεν εθίγησαν επί της ουσίας και σε βάθος τα απαράβατα και σχολαστικά εν πολλοίς Αναλυτικά προγράμματα. Η έλλειψη σκοπού και στόχων παραμένει.

Οι όποιες αλλαγές στα Προγράμματα έγιναν με γνώμονα συντεχνιακές εξυπηρετήσεις και ισορροπίες, χωρίς την τόλμη να μπει το μαχαίρι στο κόκκαλο. Αναφέρω ενδεικτικά ορισμένα παραδείγματα: Εί-

ναι δυνατόν να εξακολουθούν σήμερα να διατίθενται 5 ώρες εβδομαδιαίως για το μάθημα των Θρησκευτικών στο Λύκειο, σχεδόν όσες διατίθενται για τη διδασκαλία της Ελληνικής γλώσσας (6 ώρες), ενώ μαθήματα όπως η Φιλοσοφία ή η Κοινωνιολογία να προσφέρονται επιλεκτικά (ως μαθήματα κατεύθυνσης ή επιλογής) και άλλα, όπως η Αγωγή Υγείας, να μην υπάρχουν καν στο πρόγραμμα; Είναι δυνατόν ο Περικλέους Επιτάφιος του Θουκυδίδη, το μανιφέστο της δημοκρατίας, να μη διδάσκεται σε όλους τους μαθητές; Είναι δυνατόν στην εποχή της πληροφορίας και των νέων τεχνολογιών να μην εντρυφούν όλοι οι μαθητές, όσο και όπως θα έπρεπε, στο χώρο της Πληροφορικής;

Οι Συνθετικές Δημιουργικές Εργασίες, που μπορεί να συντελέσουν στην ανάπτυξη της δημιουργικής ικανότητας του μαθητή και γενικότερα στην καλλιέργεια ερευνητικού πνεύματος και αναζήτησης, ήταν πράγματι μια από τις πιο ουσιαστικές καινοτομίες του νέου συστήματος. Στο βαθμό όμως που δε διατίθεται συγκεκριμένος χρόνος, προκειμένου ο καθηγητής να κατευθύνει οργανωμένα τον μαθητή, καθίστανται αναποτελεσματικές.

Z. Τα καινούργια βιβλία, παρότι πολυδιαφημίστηκαν από το Υπουργείο, στην πραγματικότητα δεν άλλαξαν. 'Οσοι είμαστε μέσα στα πράγματα γνωρίζουμε ότι τα σχολικά βιβλία στο σύνολό τους σχεδόν, δυστυχώς και τα καινούργια, είναι στατικά και παθητικά, 'κλειστά' και όχι 'ανοιχτά', φορτωμένα με λεπτομέρεις, με ύλη πολλές φορές ατάκτως ερριμένη, με θεματολογία όχι ουσιώδη πάντοτε, με γνώσεις αποσπασματικές, με έννοιες που ενίστε δεν ανταποκρίνονται στην ηλικία των παιδιών, με αρκετές επικαλύψεις από τάξη σε τάξη'. Πρόκειται για βιβλία που πασχίζουν να προσαρμοστούν στις εξετάσεις, άρα κύριο μέλημά τους είναι η τυποποίηση' πράγμα που ωθεί τον δάσκαλο να τα παρουσιάσει με συγκεκριμένο τρόπο, ενώ τον μαθητή απλώς να απομνημονεύσει.

'Όσο για το πολλαπλό βιβλίο, όπου καθιερώθηκε, υπάρχουν διαφορές στα περιεχόμενα, στην έκταση, στο βάθος αντιμετώπισης των θεμάτων' κάτι που προκαλεί σύγχυση και απορία τόσο στους μαθητές όσο και στους καθηγητές.

H. Ο καθορισμός και η ταύτιση διδακτέας και εξεταστέας ύλης, με βάση τις συγκεκριμένες σελίδες του τάδε ή του δείνα εγχειρίδιου, σε συνδυασμό με τα εύκολα και αβασάνιστα θέματα –θέματα που ελέγχουν την κατοχή πληροφοριών και όχι την κριτική σκέψη – δε συνέβαλαν στη διάκριση των ικανοτέρων. Αντιθέτως, οδήγησαν σε μαζική παραγωγή αριστούχων, όχι όμως και αρίστων, αφού η γνώση, και μάλιστα σ'

ένα σύστημα που 'αλληθωρίζει' προς τα ΑΕΙ, δεν αποσκοπεί στην ευρύτερη καλλιέργεια, ενώ η 'παπαγαλοκρατία' δεν υπονομεύεται, αλλά θριαμβεύει.

Θ. Οι παρεμβάσεις της νέας ηγεσίας του Υπουργείου Παιδείας ήταν απλώς εμβαλματικές. Στο βαθμό που η λάθος αφετηρία παρέμεινε άθικτη – πρυτάνευσε δηλαδή η πολιτική σκοπιμότητα – όχι μόνο δε διορθώθηκαν ή βελτιώθηκαν τα πράγματα επί της ουσίας, παρότι εξωτερικά επήλθε κάποια εκτόνωση της έντασης, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις παρατηρήθηκε και οπισθοδρόμηση. Αναφέρω ενδεικτικά δυο σημεία:

Πρώτον, ο διαχωρισμός των μαθημάτων σε πανελλαδικώς εξεταζόμενα, η βαθμολογία των οπίων συνυπολογίζεται για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και σε ενδοσχολικώς εξεταζόμενα, η βαθμολογία των οπίων απλώς θα συμμετέχει στη διαμόρφωση του βαθμού του Εθνικού απολυτηρίου, το οποίο όμως απεμπλέκεται από την εισαγωγή στα ΑΕΙ. Αποτελεί, πιστεύω, μια ατυχή ρύθμιση, που ούτε λίγο ούτε πολύ ανακαλεί την προηγούμενη κατάσταση: ένα διευρυμένο σύστημα Δεσμών, έστω και με κάποιες διαφορές, από το οποίο υποτίθεται ότι επιθυμούσαμε όλοι να απεμπλακούμε. Και εύλογα αναρωτιέται κανείς: προς τι όλη αυτή η αναστάτωση τα δύο προηγούμενα χρόνια; Γιατί μπορεί βέβαια να αποσυμφορηθεί η μεγάλη κόπωση και αγωνία των μαθητών λόγω της πληθώρας των μαθημάτων που εξετάζονταν πανελλαδικά, αλλά έτσι θα υπάρξουν δύο κατηγορίες μαθημάτων (όπως και στο σύστημα των Δεσμών) με όλα τα παρεπόμενα, και κυρίως την υποβάθμιση αυτών που δεν παίζουν ρόλο για την πρόσβαση στα ΑΕΙ' ως εκ τούτου θα προκύψει μεγαλύτερος τραυματισμός του στόχου της παροχής γενικής παιδείας. Ο γράφων δεν έχει καμία αμφιβολία ότι διδάσκονται στο σχολείο μαθήματα παρωχημένα, που απαιτούν πολλές ώρες από το πρόγραμμα. Και καλά θα κάνει το Υπουργείο να τολμήσει να τα εξοβελίσει και όχι να επινοεί σολομώντεις λύσεις. Μαθήματα μη αναγκαία δηλαδή να μη διδάσκονται. Αν διδάσκονται, θεωρώ ακατανόητο να μην αντιμετωπίζονται επί ίσοις όροις.

Δεύτερον, η κατάργηση ή αναβολή έστω της Δοκιμασίας Δεξιοτήτων, ατυχής επίσης παρέμβαση. Η Δοκιμασία αυτή θα μπορούσε να συμβάλει, εκτός των άλλων, ώστε να φανεί η ειδοποιός διαφορά μεταξύ των ικανότερων υποψηφίων.

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω – και το διαπιστώνουμε καθημερινά – είναι ότι οι μαθητές δεν είναι ευτυχισμένοι με το νέο σύστημα. Δε διαθέτουν καθόλου ελεύθερο χρόνο, αισθάνονται τρομακτικά πιε-

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

σμένοι, αναπτύσσουν ιδρυματική νοοτροπία, δε διδάσκονται με την πραγματική έννοια του όρου, δεν αντλούν ηδονή από τη γνώση, δε θεωρούν σκοπό την καλλιέργειά τους, δεν αποκτούν παιδεία· αντιθέτως, θεωρούν τη γνώση –και ό,τι γίνεται στο Λύκειο– μόνον ως όχημα για την εισαγωγή στα ΑΕΙ και ΤΕΙ, άρα δεν τη συνδέουν με τη ζωή, δεν τη συνδέουν με το βαθύτερο νόημα της ύπαρξης. Κι αυτό είναι ένα από τα πιο σοβαρά τρωτά του νέου συστήματος.

Είναι γνωστό βέβαια ότι το πιο εύκολο πράγμα είναι να κάνει κανείς κριτική και μάλιστα χωρίς να προτείνει.

Ο νέος Υπουργός Παιδείας με τις δηλώσεις του περί μεταβατικού χαρακτήρα των δικών του παρεμβάσεων έχει αφήσει ανοιχτό παράθυρο για ριζική αλλαγή. Επιβάλλεται επομένως να κατατεθούν προτάσεις, ώστε να αποτελέσουν έναυσμα ζυμώσεων για τη θεσμοθέτηση μιας υγιούς μεταρρύθμισης.

Μ' αυτήν ακριβώς την πρόθεση καταθέτει και ο γράφων τις απόψεις του: να συμβάλουν στο διάλογο για τον επαναπροσδιορισμό των πραγμάτων, ώστε να κερδηθεί, εν τέλει, η ευκαιρία.

Αν ο Γ. Αρσένης ως Υπουργός Παιδείας τόλμησε τουλάχιστον να ασχοληθεί με τα κακώς κείμενα, ο σημερινός Υπουργός οφείλει να επιδείξει ακόμη μεγαλύτερη τόλμη: στο βαθμό που η μεταρρύθμιση Αρσένη έχει δοκιμαστεί πλέον στην πράξη και έχει αποτύχει· όταν το σύστημα, βασιζόμενο στη λογική του Λυκείου ως εξεταστήριον για την εισαγωγή στα πανεπιστήμια, πάσχει στη βάση του, θεωρώ ότι βελτιώσεις δε χωρούν. Χρειάζεται ρηξικέλευθη παρέμβαση, πλήρης ανατροπή, έχω από πολιτικές σκοπιμότητες και ισορροπίες, προκειμένου να χτιστεί μια πραγματική μεταρρύθμιση με σχεδιασμό και με όραμα· μια μεταρρύθμιση βάθους και ουσίας και όχι τεχνικών εξετασης με πρώτιστο σκοπό την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· μια μεταρρύθμιση που θα είναι διαρκής διαδικασία και θα αποσκοπεί σε διηνεκή ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης.

Η πρότασή μου στηρίζεται σε δύο άξονες:

- I. Τη λειτουργία του Λυκείου και
- II. Την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

I. α) Είναι αναγκαίο, πιστεύω, να θεσμοθετηθεί υποχρεωτική 12χρονη εκπαίδευση, που θα οδηγεί στην απόκτηση του Εθνικού απολυτηρίου. Εναλλακτική οδός για το Λύκειο μπορεί να είναι τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, αφού αναβαθμιστούν, οργανωθούν και λειτουργήσουν σωστά.

β) Ο βαθμός του Εθνικού απολυτηρίου πρέπει να

είναι προϊόν ποσόστωσης της βαθμολογίας και των τριών τάξεων του Λυκείου (π.χ. Α': 10-15%, Β': 25-35%, Γ': 50-60%). Εκτός από προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε εξετάσεις προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το Εθνικό απολυτήριο, με τη βαρύτητα και την αξιοπιστία που επιβάλλεται να έχει, χρησιμεύει στον κάτοχό του και για να ασκήσει με αξιοπρέπεια ένα επάγγελμα που δεν απαιτεί επιστημονική ειδίκευση.

γ) Χρειάζεται ριζική αναδιάρθρωση του Αναλυτικού προγράμματος. Ένα ποσοστό των παρεχόμενων γνώσεων δεν είναι απαραίτητο. Η διατήρησή του υπαγορεύεται από σκοπιμότητες άσχετες με την εκπαίδευση και τις πραγματικές ανάγκες της εποχής. Από την άλλη, άλλοι γνωστικοί τομείς, είτε λόγω συντηρητισμού, στενής αντίληψης και ατολμίας των Ιθυνόντων είτε λόγω χρονικής στένωσης μένουν εντελώς ανεκμετάλλευτοι εκπαιδευτικά, στερώντας έτσι από τους μαθητές τη δυνατότητα να εκτεθούν σε

M.C. Escher, *Rind*

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

σύγχρονα, χρήσιμα και αναγκαία, δεδομένα. Θεωρώ, για παράδειγμα, ότι πρέπει η Αγωγή Υγείας, η Φιλοσοφία και η Κοινωνιολογία να διδάσκονται γενικά στην Α', στη Β' και στην Γ' τάξη αντιστοίχως¹ να προβλεφθεί μία ώρα για τη διδασκαλία των Αρχαίων ελληνικών ως μαθήματος γενικής παιδείας στην Γ' τάξη, όπου θα διδάσκεται τουλάχιστον ο Περικλέους Επιπάτφιος του Θουκυδίδη² να μπορεί ο μαθητής, αφού ενημερωθεί σωστά, να επιλέγει και να διδάσκεται δύο μαθήματα επιλογής³ να εισαχθούν στο σχολείο οι νέες τεχνολογίες, ο κόσμος των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, της Πληροφορικής και του Διαδικτύου να είναι προσβάσιμος και ανοιχτός για όλους τους μαθητές, ώστε να αποφευχθεί ο 'τεχνολογικός αναλφαβητισμός'⁴ να αναβαθμιστεί η διδασκαλία των ξένων γλωσσών (εισαγωγή επιπέδων κ.λπ.). Όσο για το πολυυσζητημένο μάθημα των Θρησκευτικών πιστεύουμε πως πρέπει να αντικατασταθεί με το μάθημα της Θρησκειολογίας, το οποίο θα προσφέρεται ως μάθημα επιλογής, ενώ η φιλοσοφική θεώρηση του χριστιανισμού και η χριστιανική Ηθική και Θεολογία, με κείμενα των Πατέρων της εκκλησίας, να ενταχθεί στο μάθημα της Φιλοσοφίας. Η όποια θρησκευτική συνείδηση δεν καλλιεργείται πλέον στο Λύκειο μέσω του μαθήματος των Θρησκευτικών (και μάλιστα με το υπάρχον περιεχόμενο), αντίθετα το μάθημα πολλές φορές χλευάζεται.

Επιπλέον, επιβάλλεται να προβλεφθεί χρόνος μέσα στο πρόγραμμα, ώστε να δημιουργηθούν καλλιτεχνικοί και αθλητικοί όμιλοι, για να ικανοποιηθούν οι κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και οι δεξιότητες και να καλλιεργηθεί ολόπλευρα η προσωπικότητα του κάθε μαθητή.

Η προσέγγιση και εξέταση ορισμένων αντικειμένων πρέπει να είναι διαθεματική και διεπιστημονική, ενώ τα βασικά μαθήματα να είναι διαταξικά, ώστε να σταματήσει η αποσπασματικότητα και να υπάρχει συνέχεια στη διδασκόμενη ύλη.

Οι Συνθετικές Δημιουργικές Εργασίες (ΣΔΕ) πρέπει να οργανωθούν και να λειτουργήσουν σε άλλη

βάση. Χρειάζεται καθοδήγηση των μαθητών στους δρόμους της έρευνας, στη χρήση της βιβλιογραφίας, στη σύνθεση ενός πρωτότυπου κειμένου με αξιοποίηση στοιχείων από διαφορετικές πηγές. Πρέπει επομένως να διατεθεί μία ώρα μέσα στο πρόγραμμα. Κι ακόμη η ΣΔΕ να αξιολογείται, να βαθμολογείται και να συμμετέχει στον μέσο όρο των μαθημάτων της τάξης και όχι απλώς να συμβάλλει βαθμολογικά στο αναφερόμενο μάθημα. Όλα αυτά βέβαια προϋποθέτουν άρτια οργάνωση και λειτουργία βιβλιοθηκών καθώς και διαρκή σχετικά επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

δ) Επιβάλλεται να συγγραφούν καινούργια βιβλία με άλλο πνεύμα και άλλη φιλοσοφία. Τα βιβλία πρέπει να καλλιεργούν, να προκαλούν τόσο τον μαθητή όσο και τον δάσκαλο να απεκδυθούν την παθητικότητα και να αναδείξουν τη δημιουργικότητά τους. Πέρα από την παροχή των βασικών και στοιχειωδών γνώσεων του προσφερόμενου αντικειμένου, θα πρέπει να είναι εργαλεία, εγχειρίδια αναφοράς, να ανοίγουν δρόμους και να μην προσφέρουν απλώς μασμένη τροφή⁵ να βοηθούν τον μαθητή να γίνει 'δρων', ενεργός δέκτης. Σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσαν να συνδυαστούν περισσότερα γνωστικά αντικείμενα σε λιγότερα βιβλία, ενώ στα βασικά μαθήματα θεωρώ αναγκαία τα διαταξικά βιβλία.

ε) Θεωρώ την επινόηση και διατήρηση των κατευθύνσεων λανθασμένο μέτρο. Πολλώ δε μάλλον την υπερβολή των τριών – πέραν των πρακτικών προβλημάτων, δεν υπάρχει σαφής και ουσιαστική διαφορά μεταξύ Θετικής και Τεχνολογικής, άρα θα αρκούσαν οι δύο: Θεωρητική και Θετική⁶ ή την έναρξή τους από τη Β' τάξη – δε νομίζω ότι είναι απαραίτητο η εξειδίκευση να ξεκινήσει από τόσο νωρίς. Αντ' αυτού προτείνω να υπάρχουν τέσσερα –αντί για πέντε– Επιστημονικά πεδία και οι μαθητές, ανάλογα με τις σχολές στις οποίες προτίθενται να σπουδάσουν, να παρακολουθούν στην Γ' μόνο τάξη και τα αντίστοιχα μαθήματα Επιστημονικού πεδίου, ως εξής:

1. Ανθρωπιστικές, Νομικές και Κοινωνικές Επιστήμες: Αρχαία – Ιστορία – Φιλοσοφία ή Λατινικά (η Λογοτε-

M.C. Escher, *Metamorphose*

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

χνία της Θεωρητικής κατεύθυνσης πρέπει να μεταφερθεί στα μαθήματα Γενικής παιδείας), 2. Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες: Μαθηματικά – Φυσική – Χημεία, 3. Επιστήμες Υγείας: Βιολογία – Χημεία - Φυσική, 4. Επιστήμες Οικονομίας και Διοίκησης: Οικονομική Θεωρία – Μαθηματικά – Κοινωνιολογία ή Ιστορία.

στ) Όσο το Λύκειο είναι δέσμιο του συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, η εκπαιδευτική διαδικασία θα περνά σε δεύτερη μοίρα. Θα πρέπει επομένως να υπάρξει αποσύνδεση των εισαγωγικών από τις εξετάσεις του Λυκείου, ώστε το Λύκειο να είναι ανεξάρτητη και αυτόνομη βαθμίδα και όχι ο προθάλαμος για την εισαγωγή των μαθητών στο πανεπιστήμιο. Τούτο σημαίνει ότι οι όποιες εξετάσεις διενεργούνται στο Λύκειο για την αξιολόγηση των μαθητών, την προαγωγή και την απόλυτη τους θα είναι ενδοσχολικές και το αποτέλεσμα θα είναι προϊόν συμψηφισμού γραπτής και προφορικής βαθμολογίας. Η αξιολόγηση ενός μαθητή πρέπει να προκύπτει από ένα σύνολο κριτηρίων, παιδαγωγικών και επιστημονικών, και όχι μόνο από γραπτές δοκιμασίες. Ο καθηγητής που είναι καλά καταρτισμένος σε κάθε επίπεδο, έχοντας συνεργαστεί με τον μαθητή για έναν ολόκληρο χρόνο τουλάχιστον, θα μπορεί να κατανοήσει, να κρίνει και να αξιολογήσει τον μαθητή στο σύνολο της προσωπικότητάς του. Αν κάποιοι καθηγητές δεν είναι σε θέση να εργαστούν αξιόπιστα, ας επιμορφωθούν, ας αξιολογηθούν και ας κριθούν.

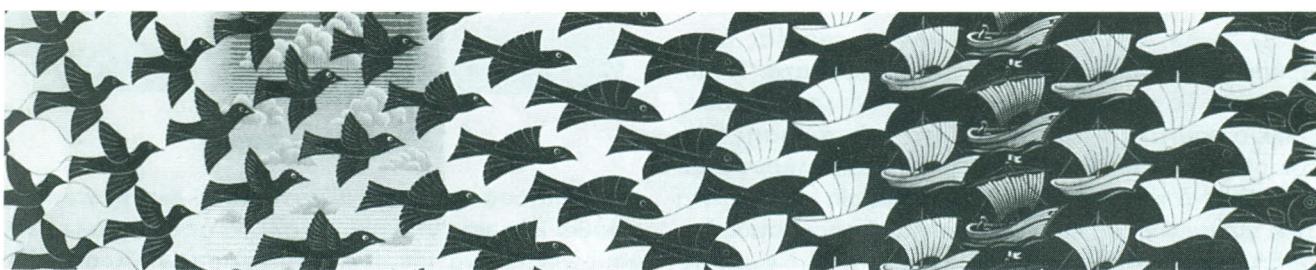
ζ) Η αξιολόγηση τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των σχολικών μονάδων αποτελεί αδήριτη ανάγκη. Και κανένας σοβαρός εκπαιδευτικός δε διαφωνεί, αρκεί να γίνεται με τρόπο σωστό και αξιόπιστο. Σ' αυτό το πλαίσιο, εκτός των άλλων, θεωρώ αναγκαία τη διαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, έτσι ώστε να βελτιώνονται συνεχώς τα εκπαιδευτικά συστήματα και οι διδακτικές μέθοδοι, τον ουσιαστικό ρόλο του Σχολικού συμβούλου, την ύπαρξη Συντονιστών κλάδων στις σχολικές μονάδες, την κατάρτιση και αναβάθμιση των Διευθυντών, αλλά και την αναπροσαρμογή των αμοιβών των εκπαιδευτικών και των

στελεχών, ώστε η αξιοπρεπής αντιμετώπιση των βιοτικών αναγκών και της ποιότητας ζωής να τους στρέψει απερίσπαστα στην εργασία τους.

Τα δεδομένα που σχετίζονται με τα αναλυτικά προγράμματα, τα βιβλία και την αξιολόγηση είναι αυτονόητο ότι πρέπει να ξεκινήσουν να εφαρμόζονται, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων, από τις προηγούμενες βαθμίδες.

II) Αφού, όπως είπαμε, πρέπει να υπάρξει αποσύνδεση της εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση από τις εξετάσεις του Λυκείου, τίθεται το ερώτημα πώς θα εισάγονται οι μαθητές στα πανεπιστήμια, μια και δεν υπάρχει αντιστοιχία των υποψηφίων με τις προσφερόμενες θέσεις. Μια πρόταση που ακούγεται και την οποία ο γράφων, παρά τις επιφυλάξεις του, δεν απορρίπτει, είναι η θέσπιση ενός μεταλυκειακού έτους, στο οποίο οι μαθητές θα προετοιμάζονται αποκλειστικά για την εισαγωγή τους στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Παραλλαγή αυτής της πρότασης θα μπορούσε να αποτελέσει η θεσμοθέτηση 11 χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η οποία θα οδηγεί στην απόκτηση Εθνικού απολυτηρίου, ενώ η τωρινή Γ' Λυκείου θα είναι προπαρασκευαστική, όπως προαναφέραμε, για όσους επιθυμούν να κάνουν ακαδημαϊκές σπουδές. Δε θα μπω στην ουσία αναλύοντας αυτές τις προτάσεις, οι οποίες εκτός από πλεονεκτήματα έχουν και τα προβλήματά τους. Καταθέτω όμως προς προβληματισμό και συζήτηση μια νέα, πλήρη στα γενικά σημεία της, πρόταση.

α) Ο μαθητής που αποφοίτησε από το Λύκειο και είναι κάτοχος Εθνικού απολυτηρίου, αν επιθυμεί να εισαχθεί σε κάποια πανεπιστημιακή σχολή, θα πρέπει να συμμετάσχει σε Εισαγωγικές εξετάσεις, αποσπασμένες τελείως από το Λύκειο, οι οποίες θα διενεργούνται το τρίτο 10ήμερο του Ιουνίου. Αυτό σημαίνει ότι οι εξετάσεις της Γ' Λυκείου θα τελειώνουν στις 31 Μαΐου, ενώ μέχρι τις 10 Ιουνίου το αργότερο θα έχουν εκδοθεί τα αποτελέσματα και τα Εθνικά απολυτήρια. Οι υποψήφιοι θα διαγωνίζονται σε τρία

M.C. Escher, *Metamorphose*

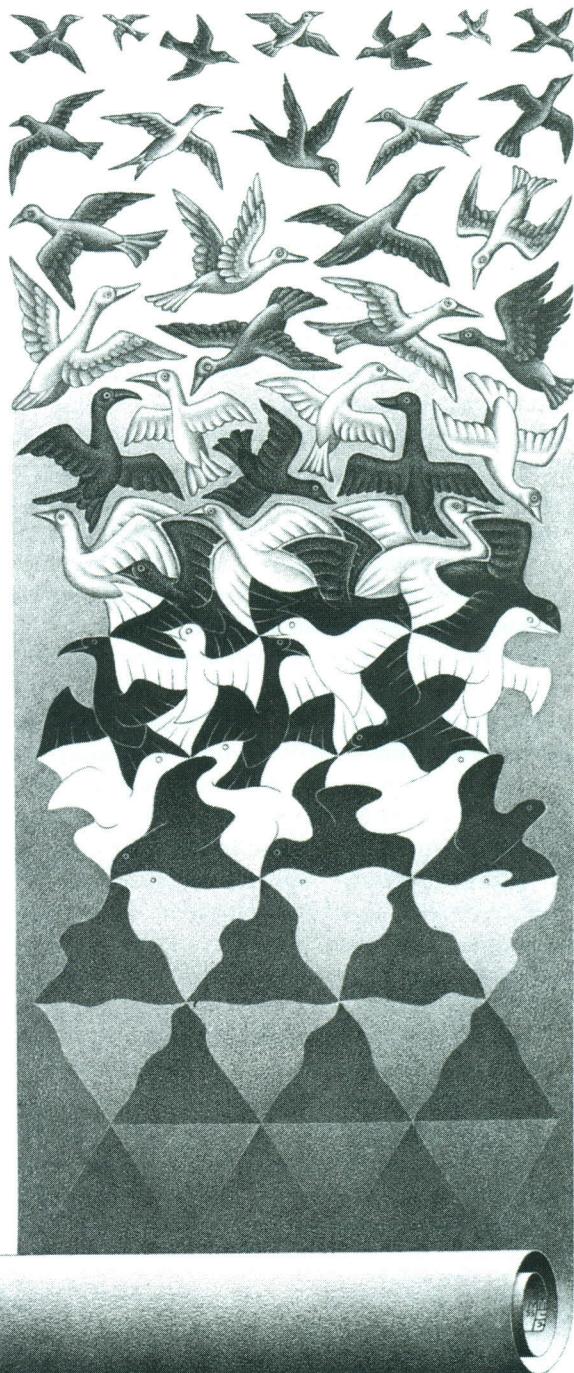
μαθήματα Γενικής παιδείας (Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Μαθηματικά και Ιστορία) και στα τρία μαθήματα Επιστημονικού πεδίου. Θα υποβάλλονται επίσης σε Δοκιμασία Γνώσεων και Δεξιοτήτων, στην οποία θα υπάρχουν στοιχεία από όλα τα διδασκόμενα μαθήματα και στις τρεις τάξεις του Λυκείου, ενδεχομένως και του Γυμνασίου. Η Δοκιμασία αυτή, χωρίς να απαιτεί προετοιμασία, θα επιδιώκει να αξιολογήσει, αξιοποιώντας τη συνολική μαθησιακή εμπειρία του μαθητή, την κατοχή στοιχειωδών γνώσεων, βασικές δεξιότητες λογικής, κριτικής σκέψης και αναλυτικής και συνθετικής ικανότητας των διαγωνιζομένων. Για την εισαγωγή θα λαμβάνεται επιπλέον υπόψη και ο βαθμός του Εθνικού απολυτηρίου. Μερικές παρατηρήσεις:

I) Υπάρχουν συντελεστές που επιφέρουν ισορροπίες: ίδιοι και μικρότεροι για τα μαθήματα (μ) Γενικής παιδείας (ΓΠ) και το Εθνικό απολυτηρίο (ΕΑ)* διαφορετικοί, ανάλογα με τη Σχολή εισαγωγής, και μεγαλύτεροι για τα μαθήματα Επιστημονικού πεδίου (ΕΠ) και για τη Δοκιμασία Γνώσεων και Δεξιοτήτων (ΔΓΔ). Δίνω σχηματικά έναν τύπο: Εισαγωγή → ΑΕΙ/ΤΕΙ ↔ [1ομΓΠχ1,5 + 2ομΓΠχ1,5 + 3ομΓΠχ1,5 + 1ομΕΠχ4 + 2ομΕΠχ3 + 3ομΕΠχ2,5 + ΔΓΔχ4 + ΕΑχ2] x 10 = 4000 μόρια το άριστα. Προφανώς οι συντελεστές είναι συζητήσιμοι.

II) Θεωρώ επιβεβλημένη τη συμμετοχή του βαθμού του Εθνικού απολυτηρίου, το οποίο συναιρεί γενική παιδεία τριών χρόνων και λειτουργεί αντίρροπα ως ένα βαθμό στις απρόβλεπτες συνθήκες των εξετάσεων. Το μικρό ποσοστό συμμετοχής του άλλωστε δεν επηρεάζει την αξιοπιστία και το αδιάβλητο του συστήματος, ενώ από την άλλη, όπως και η Δοκιμασία Γνώσεων και Δεξιοτήτων, κρατά τους μαθητές στο σχολείο, συνδέοντας το τερπνόν της προσλαμβανόμενης παιδείας μετά του ωφελίμου της προσπάθειας για επίτευξη καλύτερης βαθμολογίας, ώστε να έχουν πλεονέκτημα στο συνολικό αποτέλεσμα.

III) Υποψήφιος που δεν επέτυχε μπορεί, όποτε θελήσει στο μέλλον, να συμμετάσχει στις εξετάσεις απεριόριστες φορές, κρατώντας ως αμετάβλητη σταθερά μόνο το βαθμό του Εθνικού απολυτηρίου του.

β) Σε ό,τι αφορά το θέμα της εξεταστέας ύλης πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ορισμένα πράγματα. Τι εξετάζουμε; Το σύνολο των πληροφοριών που προσέλαβε ο μαθητής ή την ικανότητα αξιοποίησης των πληροφοριών αυτών σε δεδομένα περιβάλλοντα; Είναι γνωστό σήμερα ότι δεν έχει σημασία η ποσότητα των γνώσεων του καθενός, ο εγκυκλοπαιδισμός δηλαδή, αλλά η δυνατότητα διαχείρισης της γνώσης δεν έχει σημασία να φορτώνεται κανείς με απεριόρι-

M.C. Escher, *Liberation*

στες πληροφορίες - είναι ουτοπία άλλωστε να προσπαθεί κάποιος να κατακτήσει το άπειρο - αλλά να μαθαίνει πώς να μαθαίνει και να αξιοποιεί. Άρα οι εξετάσεις θα πρέπει να διαγιγνώσκουν κατά πόσο ο μα-

ΘΕΜΑΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Θητής μπορεί να αξιοποιεί – και όχι απλώς να γνωρίζει ή να αναπαράγει – γνώσεις και δεξιότητες που του έχει προσφέρει το μάθημα.

Ο καθορισμός συγκεκριμένης διδακτέας ύλης (π.χ. τόσα και αυτά τα κείμενα στη Λογοτεχνία) και εν συνεχείᾳ η εξίσωση διδακτέας και εξεταστέας ύλης είναι αυτούχης αντίληψη και δημιουργεί με βεβαιότητα πρόβλημα τυποποίησης του μαθήματος και κλειστής αντιμετώπισης των πραγμάτων· παράλληλα υπονομεύονται τόσο η ευρύτερη καλλιέργεια όσο και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης του μαθητή.

Ως εκ τούτου η εξίσωση πρέπει να μετατραπεί σε ανισότητα: διδακτέα ύλη θεωρείται το περιεχόμενο όλου του βιβλίου –άρα τα βιβλία θα πρέπει να είναι ρεαλιστικά – αλλά οι μαθητές θα εξετάζονται σε λιγότερα απ' όσα διδάσκονται, με τρόπο όμως πολύ απαιτητικό. Συνεπώς τα θέματα θα πρέπει να είναι διευρυμένα και κριτικής αντίληψης, ώστε να αναδεικνύονται οι ικανότεροι. Π.χ. στη Λογοτεχνία προτείνω η εξέταση να γίνεται σε άγνωστο κείμενο από διδαγμένους συγγραφείς.

Ως εξεταστέα ύλη ορίζεται το αντικείμενο και η θεματολογία και όχι συγκεκριμένες σελίδες από τα διδασκόμενα βιβλία, τα οποία θα έχουν φιλοσοφία αναφοράς. Η θεματολογία αφορά και τις 3 τάξεις, αν και πολύ μεγαλύτερο ποσοστό θα προέρχεται από την Γ' τάξη, μικρότερο από τη Β' και ακόμη πιο μικρό από την Α' τάξη. Η εισαγωγή και διδασκαλία των διαταξικών μαθημάτων αποτελεί βέβαια προϋπόθεση και βοηθά προς αυτή την κατεύθυνση, όπως και τα πολλαπλά βιβλία, που μπορούν, προβάλλοντας μιαν άλλη δυναμική, να συντελέσουν εκτός των άλλων και στην καταπολέμηση της στείρας απομνημόνευσης· αρκεί βέβαια να συγγραφούν σωστά.

Για να αποφευχθεί η ενασχόληση μόνο με τα υπό πανελλαδική εμβέλεια εξεταζόμενα θέματα, η εξεταστέα ύλη, με τον τρόπο που προαναφέραμε, θα πρέπει να ανακοινώνεται το πολύ 2 μήνες πριν από τις εισαγωγικές εξετάσεις, δηλαδή στα τέλη Απριλίου, κι ίσως καλύτερο θα ήταν να ανακοινωθεί αμέσως μόλις περατωθούν οι ενδοσχολικές εξετάσεις της Γ' Λυκείου. Εν τοιαύτη περιπτώσει πρέπει να είναι πολύ μικρότερη της διδακτέας, διότι το χρονικό διάστημα μέχρι τις εξετάσεις (γύρω στις 20 μέρες) είναι μικρό για την τελική επανάληψη και 'τακτοποίηση' των εξεταστέων. Μ' αυτόν τον τρόπο αποδυναμώνεται η ανάγκη των φροντιστηρίων, τα οποία θα τελούν εν διαρκεί συγχύσει, και οι μαθητές δε θα περιορίζονται μόνο στο υπό εξέταση αλλά θα αντιμετωπίζουν ευρύτερα τα πράγματα.

γ) Αποτελεί λάθος, πιστεύω, η δυνατότητα των υ-

ποψηφίων να επιλέγουν σχολές από 2 επιστημονικά πεδία, κάποιες φορές εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους, και μάλιστα όλες. Αυτό, νομίζω, προκαλεί σύγχυση στον υποψήφιο, ο καθένας μπορεί να περάσει όπου τύχει, και με δεδομένη τη δυσκολία να ξαναδοκιμάσει, μπορεί να εισαχθεί και να σπουδάσει σε μια σχολή που στην πραγματικότητα δεν επιθυμεί. Επιπλέον μπορεί να στερήσει τη δυνατότητα από τον συνυποψήφιό του να εισαχθεί εκείνος στη σχολή της επιθυμίας του. 'Όλα αυτά οδηγούν σε λάθος επάγγελμα, και κατ' επέκταση σε υπαρχιακά και κοινωνικά προβλήματα στο μέλλον, με συνέπειες τόσο στην προσωπική ευτυχία όσο και στην παραγωγή και την οικονομία. Γίνεται σαφής βέβαια στο σημείο αυτό η σημασία του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού, που πρέπει να έχει στόχο και να ενημερώσει τους μαθητές για τα διάφορα επαγγέλματα και την προσφορά εργασίας και να τους βοηθήσει να διακρίνουν τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Προτέινω λοιπόν το κάθε Επιστημονικό πεδίο να περιλαμβάνει κύκλους σχολών (π.χ. κύκλος νομικών, κύκλος φιλολογικών σχολών κ.λπ. στο πρώτο πεδίο, κύκλος θετικών, κύκλος τεχνολογικών σχολών στο δεύτερο πεδίο κ.ο.κ.) και ο υποψήφιος να έχει δικαίωμα να επιλέξει σχολές 2 το πολύ κύκλων από ένα μόνο Επιστημονικό πεδίο.

Λάθος θεωρώ επίσης τη συμπλήρωση του μηχανογραφικού, αφού μάθει ο υποψήφιος τα αποτελέσματά του. Διότι μπορεί να παρασυρθεί και να δηλώσει σχολές που κατά βάθος δεν επιθυμεί, ανάλογα με το κύρος τους και την τελική βαθμολογία του. Άρα η κατάθεση των μηχανογραφικών πρέπει να προηγείται.

'Έχοντας θητεύσει 15 περίπου χρόνια στο χώρο της Εκπαίδευσης κι έχοντας βιώσει από κοντά τόσο τα δύο τελευταία ως εκπαιδευτικός –το τελευταίο μάλιστα και ως Διευθυντής Λυκείου– όσο και προηγούμενα εκπαιδευτικά συστήματα ως μαθητής και υποψήφιος, προβληματίζομαι και ανησυχώ. 'Η μάλλον ανησυχώ και προβληματίζομαι, και γι' αυτό προτείνω. Η πρότασή μου χρειάζεται αναμφίβολα κατάλληλη και ενδελεχή επεξεργασία. Είναι ωστόσο μια πρόταση που αφορμάται από την ανάγκη να μην παραμείνει το Λύκειο μια εξοφλημένη βαθμίδα της Εκπαίδευσης και έρμαιο των εισαγωγικών εξετάσεων' να μη συνθλιβεί η απελευθερωτική δύναμη της δημιουργίας κάτω από το βάρος της επιτυχίας στα ΑΕΙ' είναι μια πρόταση που φιλοδοξεί να συντελέσει, ώστε να απαλλαγεί το Λύκειο από το σύνδρομο του Κρόνου.

Στάθης Κουτσούνης